

Gluhonemnica v Ljubljani je bila odprta javnosti 28. okt. 1900. Stavbišče, na katerem je bilo zgrajeno staro glavno poslopje (nekdanji zavod) in hiša za vrtnarja, sta v vzhodnem delu Ljubljane.) O nastanku Gluhonemnice v Ljubljani glej Kroniko 1970 (3.)! Na severu meji na Holzapflovno cesto, na vzhodu na Cegnarjevo ulico, na jugu na Zaloško cesto, na zahodu pa jo je ločila ograja od drugih zemljišč v tem delu.

Ob južnem delu stavbišča se dviga dvonadstropno poslopje s čelno stranjo proti Zaloški cesti (hiša št. 5). Pred glavnim vhodom je vrtič, urejen kot park, poleg vzhodnega dela nekdanji sadni vrt (že preurejen), zraven zahodnega dela je bil nekoč zelenjadni vrt z drevesnico. Za poslopjem je bil nasad z vodomatom. Sledila sta hiša za vrtnarja na dvorišču in igrišče. Čelna stran gluhonemničnega poslopja meri 49,50 m, stranska pa 23,20 m. Bilo je torej to v začetku stoletja eno večjih poslopij tedanje Ljubljane. Poslopje ima neorenesančne fasade, s slemenimi strešnimi pomoli, ki imajo obilne okraske, kar je po izjavah začetnikov zavoda »napravilo na človeka ugoden vtis.«

Na pročelju je bil nekoč napis: Ustanovni zavod za gluhoneme — Taubstummen Stiftungs-Anstalt z letnico 1900, ki pomeni začetno leto obstoja zavoda. Kadar stopimo v to poslopje (danes last ljubljanske bolnišnice), vas prijetno iznenadi v okusnem slogu izdelana veža, ki veže glavni vhod s hodnikom in stopnicami. V veži sta bili mramorni plošči s slovenskim in nemškim napisom:

Zgrajeno za slavnega vladanja njegovega c. kr. apostolskega veličanstva cesarja Franca Jožefa I. iz imovine ustanove Ignacija Holcapfeln po načrtih c. kr. nadinženirja J. Böltza in pod njegovim vodstvom.

Pričeto 1899 — Dodelano 1900.

Poslopje ima podprtiličje, pritličje in dve nadstropji. Dvodelne kamnite stopnice vežejo posamezne dele med seboj. To je skromen opis poslopja, ki je vse do jeseni leta 1966 dajalo streho otrokom, prizadetim na sluhu in govoru. Naj torej v sledečem besedilu očitamo, kako se je odvijalo delo v tem zavodu, ki je bil osrednji slovenski zavod za slušno in govorno prizadete otroke vse od leta 1900 do 1945.

Z odprtjem zavoda je bil vsaj zasilno rešen problem gluhih otrok za Kranjsko, ki se je vlekel nekaj desetletij. Tedanji vladni administrativni referent je na nasvet deželnih in okrajnih šolskih nadzornikov postavil za kandidata strokovnih učiteljev za pouk glu-

honemih učitelja in šolskega vodjo na pet-razrednici v Postojni, Štefana Primožiča in učitelja na enorazrednici v Sori, Josipa Armiča. V šolskem letu 1899/1900 sta dobila oba dopust in bila zaradi izobraževanja v tej smeri poslana hospitirat na dunajsko državno gluhonemnico. V majskem roku istega šolskega leta sta opravila strokovni izpit za pouk gluhonemih otrok pred dunajsko izpraševalno komisijo za obče ljudske in meščanske šole. Ogledala pa sta si tudi več gluhonemnic in poročala o tem deželni vladi. Štefan Primožič je bil prvi ravnatelj gluhonemnice v Ljubljani. Ko se je vrnil z Dunaja, je po nalogu deželne vlade takoj prevzel ravnateljsko mesto ter sestavil statut in provizorični hišni in službeni red. Od 32 gojencev, ki so se prijavili prvo leto za sprejemni izpit, jih je bilo sprejetih 26. Razdelil jih je v 2 paralelna razreda; (I.a in I.b), I.a razred je vodil sam, I.b razred pa je vodil njegov tovariš.

Ravnatelj Primožič je bil ves čas službovnanja do otrok ljubezniv, do učiteljstva takten in obziren. Spretno je predaval tovarišem o metodiki pouka gluhonemih. Poleg tega je vodil vse pisarniške posle. Ob koncu šolskega leta 1904/05 je bil na lastno prošnjo razrešen ravnateljske službe. Tu je služboval 5 let. V času njegovega vodstva je bilo na zavodu 14 učiteljev.

Naj naštejemo nekatere: Josip Armič, Anton Arko, Fran Grm, Vita Zupančič, Pavla Vodusek, Janko Pianek, Marija Drenik, Ludvik Dermelj, Viktor Šega in dr. Z objavo dne 5. junija 1905 št. 19398 je podelilo c. kr. ministrstvo za bogočastje in nauk zavodu pravico javnosti v smislu 72. člena državnoborskega zakona z dne 14. maja 1869 (drž. zakonik I. št. 62). To naj bi veljalo od šol. l. 1904/05 dalje.

Deželna vlada je z dekretom 10. julija 1905 poverila vodstvo zavoda Janku Pianekemu. To je bilo ravno nekaj dni pred sklepom šolskega leta. Novi ravnatelj je opravil sklep šolskega leta z javno preizkušnjo ter razstavo del vseh gojencev. V svojem nastopnem govoru je poudaril, da bo sledil svojemu predhodniku, da postane gluhonemnica, kakor hitro bo to mogoče, redna osemrazrednica v polnem obsegu. Zavezal se je tudi, da bo skrbel za redni dotok gluhonemih v gluhonemnico. Ugotovil je, da je prebivalstvo vse premalo poučeno, kakšnemu namenu služi nova zgradba gluhonemnice. Saj je bilo nešteto županskih uradov, ki niso vedeli, da obstaja tu šola za gluhoneme. Prosil je deželno vlado, naj izpopolni in dokončno

uveljavi organizacijski statut ter službeni red, da se bo lahko sestavilo poročilo o uspehu šestletnega poslovanja gluhonemnice, ki naj bo objavljeno v javnosti v obliki letnega poročila. Ob sklepu šolskega leta 1906/07 je izšlo prvo letno poročilo. Posamezne izvode tega poročila so dobili v glavnem vsi občinski in župni uradi, okrajna glavarstva, zdravniki ter tudi šolska vodstva. Uspeh je bil dober, saj so se prijave za vpis v gluhonemnico kar podvojile. Prvo letno poročilo je eden redkih dokumentov tistega časa, ki pričuje, kako so si narodno zavedni učitelji le postopoma prisvajali pravico do objave šolskih poročil v materinem jeziku. To poročilo pa je obenem tudi eden večjih dokumentov o delovanju tega zavoda v času od začetka do l. 1940, ko je izšel obširnejši zbornik. Razumljivo je, da je ob začetku bilo število učencev še zelo majhno. Bilo pa je majhno tudi število prostorov. Da bi se gluhonemnica povečala takoj ob začetku, sploh ni bilo misliti, ko je bil sam boj za ustanovitev zavoda tako dolg in težaven. Ravnatelji naslednjih let (vse do leta 1966) so imeli zelo težavno stališče, ko se je vleklo in odlagalo iz leta v leto, kako sprejeti vse otroke v prostorsko tako omejen zavod, kajti število gojencev je bilo vse večje, prijavljencev še mnogo več. Učiteljstvo je v tej dobi plačeval deželni zbor, doklade učiteljstva za težko delo pa deželna vlada. Zavod se je ravnal po organizacijskem statutu, ki ga je izdala deželna vlada. Z njim je bilo urejeno učno in upravno delo zavoda. Poseben službeni red je urejal interno hišno delo. Nadzorstvo nad poukom in upravljanjem je bilo poverjeno kuratoriju, nadzorstvo stavbe je opravljal šef stavbnega oddelka deželne vlade, zdravstveno kontrolo pa šef zdravstvenega oddelka vlade. Vse nadzorstveno osebje je bilo obenem član kuratorija. Vsak mesec je bila redna konferenca kuratorija, ki so se je morali udeleževati tudi člani učiteljskega zbora. Uradni poslovni jezik je bila za časa Avstrije nemščina, pouk gluhih pa je bil v slovenščini. Ta določba je pač važen preobrat glede pouka gluhih otrok v tedanjem nemško usmerjenem času.

Ker so bile obresti od preostale glavnice skromne, se je moglo v zavodu šolati največ do 50 otrok, predvsem iz bivše Kranjske. Zavod pa je bil zgrajen za približno 70 učencev. Gluhi iz bivše Štajerske so pač ostajali doma brez pouka. Le nekaj se jih je šolalo v nemških zavodih v Linzu, Celovcu in v Gradcu, a gluhonemi iz Primorske v italijansko-slovenskem zavodu v Gorici. Nekaj gojencev je bilo v zavodu brezplačno, le premožnejši starši so plačevali oskrbnino po svoji premoženjski zmogljivosti. Za obleko, perilo in obutev so skrbeli starši. Vsi stroški za vzdr-

ževanje zavoda so se poravnali iz obresti glavnice volil. Za večja dela pa se je uporabljala tudi glavnica. Ob koncu šol. leta 1904/05 je prvikrat zapustilo gluhonemnico 11 gojencev, ki so dobili odpustnico.

Ustanovitev zavoda je imela širok odmev v tedanji dobi. Med važnejše obiske v zavodu smemo šteti obisk predsednika deželne vlade Kranjske Theodorja Schwarzja in grofa Chorinskega v oktobru 1905. 23. jan. 1906 pa si je zavod ogledalo lepo število članov »Društva zdravnikov na Kranjskem« pod vodstvom zdravstvenega referenta deželno vladnega svetnika dr. Frana Zupana. Ob tej priliki so hospitirali po posameznih razredih in si ogledali metode dela z gluhiimi. Aprila meseca leta 1907 je obiskal gluhonemnico ljubljanski knezoškof dr. Anton Bonaventura Jeglič ter nadzoroval pouk verouka.

Dne 6. februarja 1906 je bil revidiran organizacijski statut zavoda. Z učnim načrtom pa je bilo težje. Tako je bil do leta 1907 izdan samo učni načrt za I. artikulacijski razred in so ga potrdile pristojne oblasti, medtem ko je bil popolni učni načrt šele v pripravi. 19. julija 1907 je mesto ravnatelja gluhonemnice sprejel Fran Grm, ki je to službo opravljal vse do upokojitve leta 1939. Za njegovega ravnateljavanja je doživljala gluhonemnica »zlati dobo« svojega vzpona in mnogi pedagogi iz domovine in tujine so obiskovali gluhonemnico kot najbolj vzoren zavod za gluhoneme otroke v bivši Jugoslaviji. Redno delo v zavodu je prekinila v letih 1914 do 1918 prva svetovna vojna. Zavod je okupirala vojaška oblast in nastanila sprva v njem vojaštvo, pozneje pa ga spremenila v vojno bolnišnico. V zavodu se je tedaj šolalo le 12 do 14 gojencev višjih razredov. Drugi gluhi učenci so ostali ves vojni čas doma brez pouka. Vojaštvo je zavod v notranjosti zelo poškodovalo, poškodovan je bil tudi vrt, ki so ga uporabljali za vse mogoče namene, celo za strelske vaje. Mnogo je bilo stroškov in dela, da so po končani vojni spet uredili zavod in vrt. Ker pa je dala deželna vlada preostalo glavnico vseh volil za vojno posojilo, je bil zavod po prvi svetovni vojni brez vsakih denarnih sredstev. Ob koncu prve svetovne vojne je bilo v zavodu 14 gojencev, ena učna soba, ravnatelj, en strokovni učitelj in ena strokovna učiteljica ter 5 uslužbencev.

V razdobju 1900—1918 se je izšolalo na zavodu 146 učencev. Veliko nazadovanje pomeni prav gotovo obdobje prve svetovne vojne (1914—1918). Pregled tega prvega zavodnega obdobja nam jasno kaže, da je tedanja deželna vlada, ki je nasprotovala napredku slovenskega naroda, zanemarjala tudi gluho mladino. Ni dala sredstev za gradnjo zavoda v Ljubljani; čakala je, da so potrebna sred-

stva zanj zbrali privatniki (vse od leta 1830 dalje). Med prvo svetovno vojno pa je dala še glavnicu kot vojno posojilo ter tako zavod in gluhe spravila ob vse premoženje. V hudem vojnem času je prenehalo delo tudi v Gorici in to je tudi naša sosedka Primorska bridko občutila. Učiteljica Matilda Podkrajšek je bila od tam pregnana zaradi vojne in je leta 1920 nastopila službo v Ljubljani, gluha mladina pa je bila med prvo svetovno vojno preseljena iz Gorice na Grm pri Novem mestu.

Ker je bil zavod po preobratu leta 1918 brez vseh sredstev, je bilo treba najprej poskati pristojno oblast, ki bi prevzela zavod pod svoje okrilje. Ker so se oblasti v tem času hitro menjavale, tudi zavod ni imel vsa leta nobene stalne zaščite. Sprva so dajali skromno dotacijo za vzdrževanje zavoda ustanovljene pokrajinske oblasti, in sicer poverjeništvu za socialno skrbstvo, nato nekaj časa šolska oblast, dokler ni zavod prevzelo ministrstvo za socialno skrbstvo v Beogradu. Od tega ministrstva so prihajale dotacije zelo neredno in komaj za sproti. Ko je bila ustanovljena ljubljanska oblast, ga je podredila sebi in prevzela vse stroške za njegovo vzdrževanje. Odslej so bili sprejeti v zavod tudi gluhonemi iz mariborske oblasti, nekako od leta 1922 dalje. Za gluhoneme otroke iz bivše Štajerske je bilo to leto izredno važno, ker je tedaj prenehalo šolanje slovenskih gluhih v nemških zavodih. Zaradi priključitve otrok iz mariborske oblasti pa je v zavodu takoj nastala prenatrpanost, ki je zavodu kumovala še dolgo let kasneje. Kljub temu je ostalo doma še mnogo gluhonemih brez pouka. Učiteljstvo in uprava zavoda sta napela vse sile za razširjenje stavbe. Nešteto prošenj in dokazovanj pa je ostalo brez uspeha. Razumljivo je, da so se po prevratu leta 1918 vsi razveselili novo ustanovljene Jugoslavije, saj so od nje pričakovali poleg svobode tudi uresničitev boljšega življenja in napredka. Toda ti upi se niso uresničili. Kapitalistični voditelji niso zadovoljili ljudstva, niso kompleksno reševali socialnih vprašanj, prav tako tudi ne vprašanj okrog pouka gluhih. Zavod se je bolj in bolj polnil, pomoči pa ni bilo od nikoder. Učiteljstvo in uprava sta po lastnih močeh izpopolnjevali in dvigali pouk in izobrazbo gojencev ter učiteljskega naraščaja. Oblast pa ni dajala razen obveznega izobraževanja nikake zaščite gluhim. Tako ni urenila odnosov do gluhih, ne pravega šolanja, še manj pa nastavitve, zaposlitve in vključitve gluhih po delavnicah. Borba za obstanek zavoda je bila huda, prav tako pa je bil težak tudi položaj gluhih. V tem časovnem obdobju pa se je pričela akcija splošne bolnišnice zoper zavod; uprava je hotela izsiliti izselitev

zavoda na deželo, zavodno stavbo pa porabiti za lastne namene. Edino, za kar je pokazala razumevanje tedanja oblast, je bilo to, da je preprečila izselitev.

V drugo učiteljsko generacijo, ki je zasukala svoje rokave po prvi svetovni vojni, smem šteti naslednje učitelje: Mirka Dermelja, Rudolfa Dostala, Ivana Erbežnika, Vilka Mazija, Karla Puharja, Matildo Podkrajšek, Albina Ogorelca, Ivana Kunsta, Metoda Kumlja, Draga Supančiča, Zoro Planecki, Vinka Rupnika, Alojza Tometa, Ljudmilo Penko-Kezele, Marijo Ravnika, Jožeta Zakovška, Angelo Ambrožič, Zdravka Omerza, Emila Ulaga, Karolino Ulaga in Anušo Verbič. Pripomniti je treba, da so nekateri od naštetih učiteljev delali na zavodu že pred prvo svetovno vojno.

Kljub mnogim težavam, ki smo jih že omenili, pedagoško delo ni stagniralo, temveč je rastlo po svoji kvaliteti in po obsegu iz dneva v dan.

Že leta 1921 sta odšla v inozemstvo strokovna učitelja Karel Puhar in Vilko Mazi. Obiskala sta guhonemnico na Dunaju, kjer je deloval znani pedagog in pedagoški pisatelj Baldrian. V vseh razredih je bila v glavnem enotna učna metoda s posebnim poudarkom na čistem govoru. Ogledala sta si Döbling in Hitzing, kjer sta ugotovila, da smo Slovenci imeli tedaj že enako raven pedagoške usposobljenosti kot ti kraji.

V letu 1926 je obiskal strokovni učitelj Rudolf Dostal guhonemnico v Italiji. V Trstu je bil zavod še v povojih, v Benetkah je bil pouk sicer po glasovni metodi, ne pa še izdelan; dobro je bil urejen zavod v Milanu pod vodstvom odličnega pedagoga in pedagoškega pisatelja Ferrerija. Tu je bilo učilišče za vse učitelje gluhih za vso Italijo. Tudi zavoda v Turinu in Padovi sta bila dobra. V letu 1929 je obiskal pariško guhonemnico tedanji ravnatelj ljubljanske guhonemnice Fran Grm. Pouk je bil po artikulacijski metodi. Ravnatelj je obiskal tudi laboratorij, ki je bil priključen guhonemnici, pod vodstvom znanega strokovnjaka fonetika Marichela. Tu je dobil ravnatelj Grm dosti pobud. V letu 1932 je bil na tritedenskem študijskem potovanju po Nemčiji strok. učitelj Metod Kumelj. Obiskal je Berlin, Leipzig, Braunschweig in Ratibor. V Leipzigu se je seznanil s pisalno-govorno metodo, katere predstavnik je bil Lindner. Istega leta pa je obiskal München zavodni katehet Alojzij Tome. Hospitiral je pri dr. Rechbergerju. V Prago sta leta 1936 odšla na proslavo 150-letnice tamkajšnjega zavoda strok. učitelja Mirko Dermelj in Drago Supančič. V pogovoru z nemškim znanstvenikom in pedagoškim pisateljem Lehmanom sta izvedela o takrat novi metodi dr. Barczija v

Budimpešti. Tako sta tja odšla kmalu po vrnitvi strokovna učitelja Mirko Dremelj ter Zora Pianeki. Barczijeva metoda temelji na ugotovitvi, da večina otrok ni ravno popolnoma gluha, da je njihovo slušišče zakrnjeno in se da obuditi k delovanju. To hoče imenovana metoda doseči na podlagi slušnih pobud, ki pa slone na akustičnem zakonu o tresenju zvoka. Ta tudi trdi, da se prenaša zvok v začetku po kostnem vodu, kasneje pa se še sluh toliko razvije, da je to nepotrebno in da sprejema otrok zvok na isti način kot polnočutni otroci. Ker je bil za resno delo v šoli en sam ogled premalo, sta odšla v letu 1938 na študijsko potovanje še učitelja Drago Supančič in Albin Ogorelec. Obiskala sta Salzburg, kjer je že 2 leti gospodovala Barczijeva metoda, kasneje pa sta šla še v gluhonemnico v Budimpešto. V obeh krajih se je metoda dokaj prilagodila praktičnim izsledkom tistih, ki so jo uporabljali. Ob svojem bivanju v Bolgariji je strokovni učitelj Drago Supančič obiskal tudi gluhonemnico v Sofiji. Pri pouku so tu uporabljali artikulacijsko metodo. Strokovni učitelj Zdravko Omerza je leta 1939 obiskal zavod za gluhoneme v New Yorku. Tudi tukaj so imeli nekateri zavodi stike s fonetičnimi laboratoriji na univerzah. Ljubljanski zavod je obiskal in vzdrževal stike z zagrebškim in beograjskim zavodom za gluhe otroke. Poleg tega so ljubljanski zavod tudi večkrat obiskali predstavniki jugoslovanskih zavodov. Tako je ljubljansko gluhonemnico obiskal ravnatelj zavoda v Jagodini Matić, znani jugoslovanski strokovni pisatelj in pedagog.

Prihajali pa so strokovni učitelji tudi iz inozemstva, da si ogledajo ljubljanski zavod. Od 30. septembra do 3. oktobra 1928 so obiskali zavod češki učitelji gluhih pod vodstvom inšpektorja Josipa Zemana iz Prage. 4. junija 1931 je zavod obiskala tudi Helen Keller. Ta svetovnoznana slepa in gluha Američanka se je lastnoročno podpisala tudi v zavodno spominsko knjigo.

Za strokovno poglobljanje je bilo zlasti v letih po prvi svetovni vojni mnogo storjenega. Tako je učiteljstvo na svojih rednih in izrednih pedagoških konferencah bralo v odlomkih ali izvlečkih informacije o strokovnih delih, ocenilo študijska potovanja, prenašalo tako metode dela v zavod, referiralo in koreferiralo na številnih sestankih o novostih. Leta 1921 je izšlo litografirano Berilo za osnovne šole, ki so ga sestavili strokovni učitelji zavoda: Vita Zupančič, Ivan Erbežnik in Vilko Mazi. Leta 1923 pa je izšla Čitanka za posebne osnovne šole, ki jo je sestavil Vilko Mazi z uredniškim odborom. Ne smemo pozabiti, da so številni zavodni sodelavci skoraj redno objavljali svoje dosežke in poglob-

ljanja v številnih slovenskih, jugoslovanskih in morebiti tudi mednarodnih revijah (v Roditeljskem listu, v Popotniku, v »Glasu nedužnih« itd.).

Leta 1931 je izšel nov učni načrt za gluhe otroke v osnovni šoli, za katerega so se več let trudili zavodni sodelavci, strokovni učitelji in vzgojitelji. Redno so skrbeli tudi za izvenšolsko izobrazbo gluhih otrok. Posojali so strokovno primerne knjige, učbenike in strokovno literaturo. Kot plod živega stika z mladino so leta 1937 osnovali zavodni listič »Sonček«, ki je živo svetil skozi štiri leta gluhi mladini z materino besedo vse do vojne leta 1941. Veliko zaslug za izid lista imata pedagog Ivan Erbežnik in Vinko Rupnik. Velik premik v meri izobrazbe gluhonemih je bil sklep pedagoškega sveta gluhonemnice leta 1937, da se odpre pripravljalni razred, v katerem naj bi se gluhi otroci pripravljali na vstop v prvi razred. Ob tej priliki naj bi se opravila tudi selekcija otrok po inteligenci in stopnji gluhoti. Prvi začetki so pokazali zadovoljive rezultate. Žal, pa je druga svetovna vojna preprečila nadaljnje delo pripravljalnih razredov, ki so se lepo razvili šele po končani vojni po letu 1945. Za ilustracijo naj navedemo, da je bilo z ustanovitvijo predšolskih oddelkov v letu 1937/38 v pripravljalnem razredu 17 učencev, v šolskem letu 1938/39 14 učencev, v šolskem letu 1939/40 pa zopet 17 učencev. Nedvomno je ta priprava dokaj izboljšala delo prvih let osnovne šole, bila pa je pomembna tudi za nadaljnje šolsko delo z gluhi učenci.

K ponovnemu razmahu dela v zavodu in k pravilnemu obravnavanju logopatov pa je mnogo pripomoglo osnovanje logopedskega oddelka na zavodu pod vodstvom zaslužnih strokovnih delavcev Vilka Mazija, Albina Ogorelca in Zdravka Omerze. Ta oddelek je bil osnovan 2. januarja leta 1942: v začetku sta poučevala v njem dva predmetna učitelja. Že v stari Jugoslaviji se je zavodno učiteljstvo zelo prizadevalo, da bi bil ustanovljen tak oddelek, vendar zaradi tedanjih družbenih razmer to ni uspelo. Z osvoboditvijo je ta oddelek nehal delovati, ker je zaradi velikega navala gluhonemih otrok manjkalo učiteljev in prostora za opravljanje logopedičnega dela. Šele kasneje, v šolskem letu 1947/48, je bil ta oddelek ponovno odprt, ker se je učiteljski kader izpopolnil z novimi močmi.

Glede števila učencev oziroma gojencev naj nam v oporo služi bežen pregled gojencev oziroma novincev, sprejetih v zavod v letih 1900—1939. Med vojno je to število zelo nihalo in nimamo točnih podatkov (med 40 in 60 uč.).

STEVILČNO STANJE UČENCEV ZA LETA 1900—1939

Leto	Stev. učencev	Leto	Stev. učencev
1900	26	1920	23
1901	13	1921	13
1902	—	1922	11
1903	8	1923	13
1904	—	1924	13
1905	14	1925	13
1906	?	1926	14
1907	25	1927	12
1908	—	1928	24
1909	16	1929	13
1910	?	1930	14
1911	13	1931	17
1912	—	1932	14
1913	21	1933	25
1914	12—14	1934	16
1915	12—14	1935	13
1916	12—14	1936	15
1917	12—14	1937	27
1918	33	1938	23
1919	28	1939	28

Po socialni strukturi so bili gojenci v tem razdobju (1900—1939) povečini otroci kmečkih staršev. Tako je od skupnega števila gojencev v tem razdobju kar 249 otrok kmečkih staršev, 118 otrok delavcev, 62 otrok obrtnikov, 52 otrok državnih uslužbencev in 7 otrok drugih poklicev. Pri omembi kmečkega porekla otrok je treba še dodati, da so bili to otroci večinoma revnejših kmečkih slojev (malih kmetov, bajtarjev in gostačev). Po tem, od kod so bili ti otroci, pove statistika, da jih je bilo od celotnega števila 538 kar 509 iz bivše Kranjske in kasneje dravske banovine (Slovenije), iz drugih krajev Jugoslavije 8, iz sosednjih držav 21.

Čeprav je bila že ob ustanovitvi zavoda poudarjena skrb za odpuščene učence, vendar je bila njihova življenjska usoda vezana na materialno osnovo, v tem obdobju pogosto zelo žalostna. Prvo letno poročilo za leto 1907 sicer navaja, da zavod skrbi za »izpuščene učence«, da jih priporoča kot obrtne učence, da jim dovoli semtertja kako podpora, da jim nabavi ob odpustu iz zavoda najpotrebnejšo obleko, perilo, obuvalo in orodje, da jim daje primerne knjige in spise in da jih podpira tudi na drugačen način zaradi njihovega napredovanja, toda, žal, da premnogokrat niti za tekoče vzdrževanje zavoda ni bilo potrebnih sredstev. Zato je zavodni kolektiv, sestavljen iz socialno čutečih učiteljev, spoznal potrebo po ustanovitvi društva, ki bi dajalo pomoč gluhim v zavodu, v poklicu in v življenju. Tako je bilo leta 1930 ustanovljeno Podporno društvo za gluhome mladinu. Pravila društva so bila sestavljena po vzoru podobnih društev pri nas in v inozemstvu ter potrjena od banske uprave II. NO 34.426 z dne 22. XI. 1930. Dne 10. XII. 1930 je bil ustanovni občni zbor društva pod vodstvom tedanjega ravnatelja Gluhonemnice Frana Grma.

Naj navedemo samo nekaj njegovih besed iz njegovega govora: »V naši gluhonemnici je okoli 100 otrok, dvakrat toliko pa jih je še doma, kjer životarijo brez vsake vzgoje. Naš zavod jim ne more nuditi strehe, ker je že zdaj pretesen. Zato bodi naloga novega društva, da bo podpiralo stremljenje po razširjenju zavoda. Največ gluhomeh otrok prihaja iz siromašnih družin, kjer vladata beda ter bolezen. Tudi tukaj bo moralo društvo priskočiti na pomoč. Skratka, nujna je potreba po takem društvu.« Za prvega predsednika društva je bil izvoljen sodni svetnik v pokoju Fran Vedernjak. Na prvi seji 18. decembra 1930 v gluhonemnici je bil izvoljen odbor, v katerem so bili še podpredsednik Janko Čepon, tajnik Vilko Mazi, blagajnik Vita Zupančič ter odbornika Ciril Sitar in Anton Urbančič. V smislu društvenih pravil je bil član odbora redno tudi vsakokratni ravnatelj gluhonemnice. S propagandno brošuro »Usoda gluhome mladinu« (1933), ki je bila v nekaj tisoč izvodih razdeljena med slovensko javnost, je društvo začelo dobivati pomoč od vsepovsod. Po smrti Frana Vedernjaka (3. I. 1935) je bil 15. II. 1935 izvoljen za predsednika društva univ. prof. dr. Henrik Steska, mož široke razgledanosti. Ta je izposloval, da je ministrstvo prosvete z odlokom P br. 49376/32 dne 15. januarja 1936 priznalo odpustnico iz gluhonemnice kot spričevalo o dovršeni meščanski šoli za gluhome. S tem je bil šele omogočen nadarjenim absolventom gluhonemnice dostop v poklice, ki so jih v nekaterih, seveda, naprednejših državah že davno odpirali, tu pa so se morali naši ljudje za to šolo šele boriti. Ker pa je bil novi predsednik rahlega zdravja, se je predsedništvu odpovedal. 18. II. 1937 je bil izvoljen za predsednika dr. Oton Papež, po njegovi smrti 13. I. 1940 pa je prevzel mesto predsednika znani ljubljanski veletrgovec Andrej Šarabon. Da je število članstva rastlo, se najbolje vidi iz zapisnikov društva.

Posameznim podpornim članom so se pridružile še cele občine, ki so poslale prispevke in darila.

Pregled članstva:

Leto	Člani
1931	95
1932	112
1933	44
1934	171
1935	174
1936	150
1937	370
1938	427
1939	458
1940	705

Glavnica društva z darovi in dotacijami v letih 1931—1940

Leto	Dinarjev
1931	19.110
1932	15.945
1933	14.923
1934	15.630
1935	10.649
1936	10.223
1936	28.070
1938	27.604
1939	32.124
1940	74.477

Iz tega denarja so dajali pomoč otrokom in mladini, ki je odhajala iz šole v poklice. Na osnovi soglasnega sklepa občnega zbora Podpornega društva za gluhonemo mladino 15. II. 1935 so izločili iz društvene imovine vsoto 10.000 din, ki naj bi se posebej upravljala pod imenom Sklad Vite Zupančičeve, učiteljice, ki je bila dolgoletna vestna in zvesta sodelavka ter dobrotnica sklada. Obresti glavnice 10.000 din so bile namenjene za obdarovanje gojencev 4 višjih razredov ljubljanske gluhonemnice, ki so »uspešno sledili pouku na gluhonemnici in so siromašni«. Obdarovanje naj bo ob koncu vsakega šolskega leta sporazumno z društvom in ravnateljstvom zavoda. Prvo tako obdarovanje je bilo 24. VI. 1937, drugo 17. VI. 1938, tretje 21. VI. 1939 in četrto 14. VI. 1940.

Leto	Dinarjev
1936	12.095
1937	21.225
1938	23.558
1939	36.990
1940	47.300

Iz navedenega je jasno, da je zavod opravljal plemenito delo zlasti še v času gospodarske krize, nezaposlenosti in splošne narodne revščine. Med večje dobrotnike gluhe mladine tega obdobja more šteti zavod: Gabrijelo Cidrihovo, profesorico iz Ljubljane, Antonijo Kadivčevo, trgovko iz Ljubljane, veletrgovca Josipa Urbančiča, trgovca Josipa

Eberla, delavko Frančiško Ciglerjevo, veletrgovca Andreja Šarabona, vratarja Matija Župančiča in še nekatere. Ob desetletnici svojega obstoja (leta 1940) je društvo izdalo brošuro »Pomoč najbednejšim«, ki bi z gotovostjo dosegla svoj namen še bolj, kot je, če ne bi vsega lepega dela zbiranja za gluhonemo mladino in otroke preprečila druga svetovna vojna. Posebno se je odlikoval med učitelji te učiteljske generacije Vilko Mazi, ki je nenehno govoril in pisal v prid gluhoneme mladine. Obe imenovani brošuri jasno kažeta njegovo plemenito delo in trud v prid gluhim otrokom.

Med drugo svetovno vojno okupator ni zasedel zavoda, zato pa je bilo mogoče ohraniti zavod v tem času brez poškodb. Pač pa so v vojnem času okupatorske patrulje pregledale zavod kar dvakrat. Ker je bil zavod za slepo mladino v Kočevju od bomb hudo poškodovan, so se slepi iz Kočevja leta 1944 preselili v ta zavod. Med vojno je zavod sprejel v službo 7 učiteljev, ki so bili pregnani od Nemcev iz Štajerske. Na zavodu so bili učitelji povezani z OF. Zavod tudi ni utrpel med vojno večje škode zaradi bombandiranja, le nekaj šip je popokalo ob zračnih napadih. Večje, neprecenljive žrtve pa je dal zavod v ljudeh. Tako so bili med vojno internirani 4 učitelji, 1 vzgojitelj in 1 gojenec. Od odraslih bivših gojencev pa je bilo interniranih 15. Trije bivši gojenci in ena gojenka so darovali svoja življenja za novo Jugoslavijo. Tako je zavod v miru dočakal svojo 45-letnico 28. X. 1945.

LITERATURA

1. Prvo letno poročilo Kr. ust. zavoda za gluhonemo leta 1907, str. 8-12, 39-45. — 2. Štirideset let gluhonemnice v Ljubljani (1900-1940), Ljubljana 1940, str. 24-30, 96-106, 136-139, 154-169. — 3. Jubilejni zbornik zavoda za gluhonemo mladino v Ljubljani (1900-1950), Ljubljana 1950, str. 13-19, 110-113. — 4. Naš svet 1958-1961. IX. letnik, št. 2, str. 56. — 5. Iz zavodovega arhiva (referati, dopolnila). — 6. Pomoč najbednejšim. Ljubljana 1941, str. 12-35.